

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

MLADINSKI DOM JARŠE

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

► **Tip lokacije:** javni, vzgojno-izobraževalni zavod¹

► **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** Mladinski dom (v nadaljevanju: MD) v okviru javne službe opravlja vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov (mladostnikov) žrtev nasilja, zanemarjanja in zlorabljanja (otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami). Dejavnost izvaja za mladostnike obeh spolov v starosti od 12 do 18 let.

Potek obiska in priprava poročila:

► Obisk je bil **najavljen in opravljen dne 21. 3. 2012**

► **Skupina za obisk:** ena predstavnica Varuha (svetnica Varuha), dve predstavnici nevladnih organizacij (PIC in Inštitut Primus) in pogodbeni ekspertka za področje pedagogike in psihologije.

► **Vsebina obiska:** sprejel nas je ravnatelj mladinskega doma. Sledil je ogled šolskega dela mladinskega doma, ogled stanovanjske skupine, pogovor z vzgojnim osebjem in mladostniki ter zaključni razgovor.

¹Mladinski dom izvaja dve osnovni dejavnosti: izobraževalno (v programu devetletne osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom ter program produkcijske šole) in vzgojno dejavnost.

► **Poročanje:** poročilo o opravljenem obisku smo poslali Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (v nadaljevanju: MIZKŠ), zavodu pa v vednost 26. 4. 2012 skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči svoja stališča in morebitne ukrepe v zvezi s tem; tozadevni odgovor MIZKŠ smo prejeli 25. 5. 2012, torej 29. dan po odpremi – v postavljenem roku (6. 7. 2012 pa smo prejeli tudi sporočilo ravnatelja mladinskega doma Jarše v zvezi z našim poročilom o obisku).

► DPM je posebej pohvalil

- prizadevanja osebja, kateri motivirajo mladostnike za uresničevanje zastavljenih ciljev,
- da so informacije o programih in o delovanju mladinskega doma vsakomur dostopne tudi na njihovi spletni strani,
- idejo o organiziranju Produkcijske šole, saj je primerna oblika za vključevanje "osipnikov" iz srednjih šol med šolskim letom,
- da je z vsakim prostovoljcem, ki sodeluje pri izvedbi različnih dejavnosti v stanovanjskih skupinah sklenjen poseben sporazum o sodelovanju, v katerem so opredeljene pravice in obveznosti prostovoljca ter mladinskega doma,
- strokovne delavce, ki poleg intenzivnega ukvarjanja z mladostniki zelo pregledno vodijo tudi njihovo dokumentacijo,
- da je sestavni del letnega delovnega načrta šole tudi vzgojni načrt. Vzgojni načrti so tudi del letnih delovnih načrtov vsake stanovanjske skupine,
- usmeritve vodstva, da strokovnim delavcem omogoča supervizijo.

DPM: predlagamo, da se ideja mladinskih stanovanj v študijski skupini zaposlenih v vzgojnih zavodih še izpopolni in razširi tudi na druge vzgojne zavode².

MD JARŠE: predlog v zvezi z mladinskimi stanovanji v celoti sprejmemo, dodajamo pa, da smo to prakso s posameznimi zavodi (tudi na podlagi njihove lastne ali privzete prakse mladinskih stanovanj) ministrstvu v obliki predlogov normativov poslali z namenom, da mladinska stanovanja postanejo del storitve javne mreže na področju skrbi za otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. V tem procesu pa smo nekaterim drugim zavodom v mreži to prakso priporočili v smislu razvoja nizkopražnih programov, ki jih naš sistem še ne pozna, jih pa potrebuje. Te aktivnosti bomo ponavljali tudi v prihodnje.

DPM: predlagamo, da MD prouči možnost, da bi individualni načrt obravnave podpisali tudi mladostniki³.

MD JARŠE: predlog v zvezi s podpisom individualiziranega načrta s strani mladostnikov v celoti sprejmemo. Dodajamo, da smo to prakso v preteklosti že izvajali, smo pa se ji odpovedali zaradi določil Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP), ki smo jih očitno razumeli preveč birokratsko. Na vsak način bomo v novem šolskem letu to prakso obudili in v tem smislu še posebej pozdravljamo vašo pripombo.

²Pod okriljem MD že nekaj let obstaja posebna oblika vodenja mladostnikov izven institucije. To obliko imenujejo postanovanjski režim oziroma mladinsko stanovanje. Nekateri mladostniki se po končani obravnavi v skupini ne morejo vrniti domov (zaradi neugodnih družinskih razmer, slabih stanovanjskih pogojev), za popolnoma samostojno življenje pa še niso dovolj pripravljeni. Za take mladostnike se v dogovoru s Centrom za socialno delo (CSD) odločijo za vključitev v mladinsko stanovanje. Mladostniki bivajo v majhnem najetem stanovanju oziroma najemniški sobi in nadaljujejo šolanje. Občasno oziroma po potrebi imajo stike z vzgojitelji, ki jim svetujejo glede ravnanja v različnih situacijah in jih vodijo pri prevzemanju odgovornosti za samostojno življenje. Tudi za te mladostnike zaposleni v MD pripravijo individualiziran načrt, v katerem natančno opredelijo dolžnosti in obveznosti vseh sodelujočih v programu - mladostnika, vzgojiteljev in CSD.

³Po prvem mesecu bivanja za vsakega mladostnika pripravijo individualiziran program vzgoje in izobraževanja oziroma individualni načrt. Pri njegovem sestavljanju sodeluje mladostnik kot subjekt vzgojno izobraževalnega procesa, starši oziroma rejniki in strokovni delavci pristojnega centra za socialno delo. Individualni načrt se po potrebi dopolnjuje in spreminja skladno z razvojem mladostnika v procesu vzgoje in izobraževanja. Individualiziran program podpišejo vsi sodelujoči in odgovorni za njegov nastanek, razen mladostnika. Po mnenju DPM pa ima ravno podpis mladostnika veliko težo, saj se ga s tem obveže, da prevzema odgovornost za realizacijo svojega razvoja.

DPM: priporočamo vodstvu, svetovalni službi in vzgojiteljem ponovni pregled vse osebne dokumentacije mladostnikov in odpravo morebitnih pomanjkljivosti⁴.

MD JARŠE: individualiziran program smo našli založen v drugem delu dokumentacije že naslednji dan po vašem obisku. Čeprav bomo na naslednjem krogu sestankov s timi stanovanjskih skupin upoštevali vaš nasvet in dokumentacijo pregledali v celoti in čeprav je z dokumentacijo našega dela vedno veliko težav (zaupni podatki, težko objektivno merljivi fenomeni, nejasni nabori dokumentov,...) zagotavljamo, da vsaj kar se tiče nadzora nad individualiziranimi programi, opravljamo vsaj tri periodične preglede letno: ob njihovem nastanku, ob vmesni evalvaciji in ob zaključenem poročanju v času ob koncu šolskega leta, skladno z določili ZUOPP.

DPM: priporočamo, da Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport skuša zagotoviti finančna sredstva za izvajanje supervizije za vse zavode tudi v prihodnje⁵.

MIKZŠ: pobuda za financiranje supervizije, je po našem mnenju koristna oblika strokovnega spopolnjevanja. Rebalans proračuna zagotavlja, da bomo tudi letos zavodom lahko zagotovili nekaj sredstev za ta namen.

DPM: predlagamo vodstvu, da se po skrbni presoji vzgojiteljev (v zvezi z obliko in količino tovrstnih izobraževanj) izdela načrt za sistematično in permanentno izobraževanje mladostnikov, če je mogoče pa tudi staršev, o škodljivi rabi drog in alkohola, o procesu odvajanja, vzpostavljanju in vzdrževanju abstinence, o posledicah tveganih vedenj (npr. uporaba nečistih igel, nezaščiteni spolni odnosi,...), preprečevanju okužb z virusi HIV in s hepatitisi ter odvajanja od kajenja⁶.

MD JARŠE: predlog v zvezi s permanentnim in sistematičnim izobraževanjem mladostnikom in staršev na področju kajenja, rabe drog in drugih primerov za zdravje rizičnih vedenj, bomo upoštevali tako, da bomo domišljene aktivnosti in cilje vključili v naslednje letne delovne načrte. O tem bomo do septembra 2012 v okviru strokovnih zborov opravili potrebna posvetovanja.

⁴Osebno dokumentacijo mladostnikov hranijo na lokacijah posamezne stanovanjske skupine. Na osnovi vpogleda v pet naključnih osebnih map je DPM ugotovil, da so bili za štiri mladostnike zelo podrobno izdelani individualizirani programi. V eni osebni mapi pa je individualiziran program manjkal in vzgojitelj razloga ni znal pojasniti.

⁵Vsako leto se vzgojitelji posamezne skupine udeležujejo supervizije, ki jih enkrat mesečno vodijo za to usposobljeni strokovnjaki. Vsebina in teme so namenjene strokovnim dilemam, ki se pojavljajo pri rednem delu in ob izjemnih dogodkih, zlasti vzgojnemu ukrepanju ob kršitvah pravil. O vsebini se dogovorijo vzgojitelji sproti in s konsenzom. DPM meni, da je supervizija zelo koristna oblika strokovnega izpopolnjevanja vzgojiteljev in zagotovo pripomore k enotnejšemu vzgojnemu ukrepanju. DPM zato pozdravlja usmeritve vodstva, da strokovnim delavcem omogoča supervizijo.

⁶Po navedbi ravnatelja so težave z alkoholom, včasih tudi z drogo. Urinske teste uporabijo na začetku šolskega leta ob soglasju staršev za vse mladostnike, kasneje naključno in ob sumu, da se je mladostnik vrnil v MD pod vplivom droge.

DPM: predlagamo vodstvu in strokovnim delavcem razmislek o izdelavi strategije obravnave kajenja ter sistematično izobraževanje mladostnikov in staršev o njegovi škodljivosti ter možnostih za opustitev.

DPM: zaradi vseh specifik življenja in dela v zavodih za mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport predlagamo premislek o posebnem zakonu ali o samostojnih določbah v okviru obstoječe zakonodaje, ki bi posebej urejale področje organiziranosti in delovanja omenjenih zavodov⁷.

DPM: priporočamo Pedagoški fakulteti, da začne ponovno izvajati program socialno-pedagoške dokvalifikacije⁸.

MD JARŠE: glej zgoraj.

MIZKŠ: aktiv ravnatelj je podal pobudo za pripravo posebnega zakona. Dogovorili smo se, da opredelijo, katera so tista področja, ki so po njihovem slabo določena ali niso opredeljena v obstoječi zakonodaji in bi jih tak zakon urejal, vendar konkretnih predlogov niso uskladili. Na ministrstvu menimo, da bo ureditev normativov in standardov, ki bo opredeljena v ločenem pravilniku, razrešila marsikatero dilemo in področje podrobneje uredila.

⁷Z vzgojnega vidika se zdi, da gre za institucijo, ki obravnava nekoliko manj zahtevno populacijo v primerjavi z nekaterimi drugimi vzgojnimi zavodi. Ob obisku zavoda smo dobili dober vtis. Menimo, da je vzdušje tako v šoli, kot v stanovanjskih skupinah prijetno in spodbudno. Zaradi specifik v organizaciji in delovanju zavodov za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi motnjami ravnatelj podpira idejo o posebnem zakonu za to področje.

⁸Zaposleni so opozorili, da Oddelek za socialno pedagogiko na Pedagoški fakulteti že več let ni razpisal mest za dopolnilno socialno-pedagoško dokvalifikacijo. Tako nimajo možnosti pridobiti nujno potrebnih socialno-pedagoških znanj.